

Stockholm den 29 juni 2015

Till: Näringsdepartementet

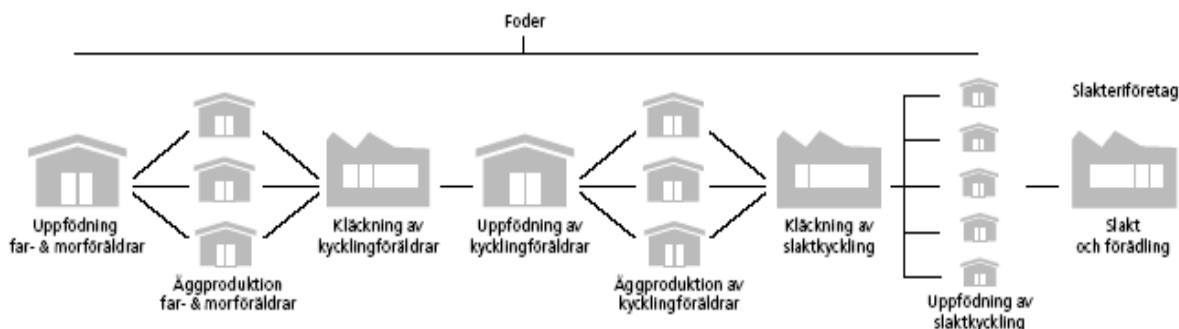
Remissvar till Konkurrenskraftsutredningens slutbetänkande SOU 2015:15, dnr N2015/2191/J

Branschorganisationen Svensk Fågel företräder svensk matfågelproduktion i hela värdekedjan, från avelsföretag till förädlingsled och vill härmed lämna synpunkter på Konkurrenskraftsutredningens slutbetänkande om en attraktiv, innovativ och hållbar strategi för en konkurrenskraftig jordbruksproduktion.

Svensk Fågel ställer sig i allmänhet positiv till utredningen och kommer endast kommentera delar som bör tydliggöras, justeras eller där branschen inte delar utredarens analys.

2. Strategi för tillväxt och värdeskapande

Viktigt att poängtera att en svag och vikande konkurrenskraft finns såväl i primärled (inkl avelsled) som i industriledet.

Statistik och utveckling inom branschen

Det är viktigt att ha med sig i utredningen att tillväxtpotentialen ser olika ut för de olika branscherna inom jordbrukssektorn. Vidare har utvecklingen inom branschen ändrats kraftigt efter 2012 med hjälp av benchmarking inom branschen, effektivisering, produktutveckling och tydligare samt bredare marknadsföring. Produktionen hos Svensk Fågels medlemmar ökade med 7 procent under 2013 och försäljningen följde samma positiva trend. Jämfört med 2013 så ökade försäljningen från Svensk Fågels medlemmar med 13 procent beräknat i volym. Försäljningen av färsk kyckling har ökat med 11,5 procent under 2014 jämfört med 2013. I en jämförelse med 2006 så har konsumtionen av svensk kyckling från Svensk Fågels medlemmar ökat med 38 procent. Importen (inklusive införsel) ökade med 8 procent under 2014. Av den totala konsumtionen så var det endast fågel och lamm som ökade, 4,4 procent respektive 6,2 procent (lamm från mycket små volymer, 1,7 kilo per capita).

Andelen import av styckat, fryst fågelkött står för majoriteten av detaljer som tas in till Sverige. Bearbetat fjäderfäkött, sk. värmebehandlat kött står för nästan lika stor volym som fryst, styckade produkter och ökade med 4 procent under 2014. Huvudsakligen hamnar dessa produkter på restaurang, offentliga måltider och inom livsmedelsindustrin. Här är ursprunget på råvara mer oklart då obligatorisk ursprungsmärkning inte omfattas och ompaketering av produkter från tredje land kan förekomma. Siffror från Jordbruksverket visar att direktimport från t.ex. Thailand och baltiska länder förekommer i större omfattning inom dessa kategorier jämfört med färska produkter. På 30 år har importen till Sverige ökat från 2000 ton till idag 89 200 ton. Den sk försörjningsgraden ligger idag endast på ca 65 procent samtidigt som över 70 procent av svenska folket vill äta svensk kyckling.

Svensk Fågel är branschorganisationen för svensk kyckling och kalkon. Vi representerar hela kedjan, från avelsföretag, kläckerier och fodertillverkare till bönder och slakterier. Medlemsföretagen är: Kronfågel, Guldfågeln, Lagerbergs Kyckling, Knäreds Kyckling, Bjärefågel och Ingelsta Kalkon. Alla arbetar mot samma mål – att ta fram världens bästa kyckling och kalkon.

Svensk Fågel

105 33 Stockholm, tel: 08-787 55 20

www.svenskfagel.se

2.3 Strategi för värdeskapande och tillväxt

Svenska regelverk som är mer långtgående jfr med EU kan inte endast marknadsföras av producenterna utan måste även kommuniceras av myndigheter och politiker som ställt kraven och utför tillsynen av djurvälstånd och livsmedelssäkerhet! Nedsättningen av köttkontrollen som tidigare regering avsatte till primärledet för att stärka konkurrenskraften måste fortgå. Primärproducenterna inom matfågel har använt dessa medel för såväl benchmarking för att stärka konkurrenskraften som för att marknadsföra de svenska mervärdena genom kampanjen Kolla efter den Gula Pippin. Kampanjen är möjlig tack vare de medel som avsattes till bonden. Borttagandet av detta kommer att leda till mindre resurser för marknadsföring.

Svensk Fågel vill särskilt understryka vikten av utredningens ståndpunkt att "samhällets styrning av den svenska primärproduktionen präglas av långsiktighet, tydlighet, transparens och förutsägbarhet." Svensk Fågel menar att produktion i allmänhet och tillväxt i synnerhet inte ska baseras på undantag och dispenser så som departementet föreslår i dag.

Svenska mer långtgående krav, utöver EU:s lagstiftning, bygger på frivilliga överenskommelser som kan göras inom bransch eller specifika kvalitetsprogram inom företag etc. och ska inte baseras på svenska nationella regler. Därmed ökar möjligheten för ersättning av mervärden och skapar också mindre konflikt med EU-regelverk inom övriga områden som Sverige väljer att förhålla sig till. I dagsläget kommer istället näringen i kläm då Sverige både vill tillämpa svenska nationella regler tillsammans med EU:s kontrollförfordning som enligt departementet inte tar hänsyn till svenska regelverk som är mer långtgående. Här måste Sverige bestämma sig vilken fot man ska stå på - rådande rättsläge hämmar rättssäkerheten och tillväxten i branschen.

2.4 Metod för genomförande

Svensk Fågel ställer sig positiv till ett nationellt råd men noterar att det råder brist på kompetens i rådet vad gäller matfågelproduktion, såväl i primärledet som industriledet. Hur och vem ansvarar för återkoppling av frågor som diskuteras och hanteras inom rådet till branschen?

2.5 Förutsättningar för att uppfylla visionen

För att tydliggöra branschens tillväxt de närmsta åren så beräknas en konsumtionsökning med cirka 5 procent per år. På grund av den tuffa marknaden med ständig prispress i handelsledet så har investeringsunderskottet ökat i hela branschen. I dag beräknas behovet av nybyggnation i hela värdekedjan till närmare 500 miljoner kronor de närmsta åren.

I tabell 2.1 anges fjäderfä och ägg i olika kolumner – vad avses med fjäderfä?

3.3 Kapitalförsörjning och investeringar

I utredningen anges att forskningsmedel och innovationsinsatser bör fördelas till att utveckla kunnandet och om kostnadseffektivt byggande inom jordbrukssektorn. Svensk Fågel menar att forskning också bör inriktas på hur regelverk och andra styrmedel påverkar en effektiv byggnation samt hur inventarier som idag utvecklas internationellt ska kunna tillämpas i svensk byggnation utan att behöva genomgå ny teknik-prövning.

Det bör även understrykas att det är inte endast djurskyddsregler som påverkar kostnaden utan även smittskydd och god djurhälsa där svenska särregler/krav leder till högre produktionskostnad och underhåll. Vidare kan mer långtgående krav leda till att producenter i Sverige inte kan tillämpa tekniska framsteg i sin helhet som görs i utlandet, vilket kan hämma konkurrenskraften. På samma sätt är tekniska krav som ibland ställs nationellt med hänvisning till djurskyddet ett problem då reglerna kan komma i konflikt inom tex. smittskydd och god djurhälsa. Ett antal sådana exempel finns idag i Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om djurhållning inom lantbruket, L100.

4. Regler och villkor

Svensk Fågel ställer sig positivt till förenklingsresan men viktigt att understryka att nedslag hos några producenter inom lantbrukssektorn inte ger en helhetsbild kring behovet av förenklingar för respektive

bransch och definitivt inte behovet i hela värdekedjan. Det finns ytterligare behov av förenkling i den svenska djurskyddslagstiftningen, i synnerhet när det gäller Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om djurhållning inom lantbruket, L 100 – ändringar som inte riskerar att försämra djurskyddet. Arbetet pågår och vi hoppas på konstruktiva lösningar inom en inte alltför lång tid.

Kontrollprogram

Kontrollprogram har efter EU-inträdet införts för att branschen frivilligt ska införa mer långtgående åtgärder, tex inom djurhälsa, smittskydd och resistensövervakning som är till nytta för samhället. Dessa har finansierats genom allmänna medel och ska ses som frivilliga åtaganden av den enskilde djurägaren/företagaren och branschen i sin helhet vad gäller kvalitetsförbättringar.

Vad gäller kontrollprogram inom djurskyddet så har inte motsvarande princip tillämpats utan skiljer sig då Sverige inte implementerat EU-reglerna i sin helhet utan istället valt att ligga kvar på nivåer från slutet av 1980- samt början på 1990-talet. Här befinner sig det svenska regelverket i ett mittläge – där man å ena sidan i princip ställer ett obligatoriskt krav med villkor i kontrollprogram för att överhuvudtaget kunna bedriva en kommersiell produktion (där kraven ligger långt över EU:s krav och där den svenska beläggningen ligger långt under EU:s), samtidigt som kontrollprogrammet enligt departementet strider mot EU:s kontrollförordning. Kontrollförordningen tar inte hänsyn till svenska, nationella regelverk som är mer långtgående jämfört med EU:s regelverk. Principen om kontrollprogram kan därför endast tillämpas i situationer där det svenska regelverket är på samma nivå som EU.

Driften av kontrollprogram är kostsamma och när det gäller djurvälstånd rättsosäkert om dessa ska drivas som ett alternativ till ett nationellt regelverk. Här ser förutsättningarna olika ut för de olika branscherna och det är viktigt att beakta upplägg samt förutsättningar där det tex. för matfågelbranschen är kopplat kontrollprogram till salmonella då näringen inte erhåller någon statlig ersättning. Därför kan inte kontrollprogram för djurskydd ske isolerat utan måste ses med koppling till övriga kontrollprogram där samordning för att effektivisera kontrollen har varit en förutsättning för att inte driva ytterligare kostnader som redan finns pga mer långtgående nationella krav. Dubbelbestraffning och en mer snedvriden konkurrenskraft befaras för matfågelbranschen så som departementet hittills har presenterat hanteringen av framtida kontrollprogram inom djurskyddet. Konsekvensen måste därför vara att implementera EU-direktiv som rör matfågel i sin helhet så att rättsäkerheten stärks och. Branschen ska inte behöva bedriva produktionen på undantag och dispenser. Det skulle annars strida mot utredningens tidigare ovan nämnda mål och vision för 2030! Genom mer långtgående krav som branschen själva driver genom överenskommelse med de enskilda djurägarna upprätthålls och utvecklas djurvälstånden inom matfågel.

Angående skillnader mellan svenskt regelverk och EU:s som anges i utredningen ligger inte endast i utrymmeskrav, utan också och kanske framför allt i en dyr och logistiskt komplicerat fothälsoprogram med neddragning och ökning av beläggning i djurstallarna.

Kostnaden för friska djur överväger inte merkostnaden för byggnation och spridning av kapitalkostnaden på färre antal djur i produktion. Här måste ett högre pris i de olika leden i värdekedjan sättas för att täcka merkostnaden men också tillåta marginal för att skapa framtida investeringar i verksamheten.

I en jämförelse med Finland och Danmark vad gäller byggnadskostnader så är det viktigt att understryka att beläggningen i båda länderna ligger på EU:s maximala nivå, dvs. 42 kilo. Fothälsoprogram med koppling till nerdragning i beläggning tillämpas inte i de övriga länderna, och i synnerhet inte på nivåer som ligger motsvarande den svenska nivån.

Betalningsvilja för svensk kyckling ligger i första hand på att den är säkrare och konsumenten känner sig trygg med en salmonellafri svensk kyckling. Betalningsviljan ligger vidare på att man vill gynna bonden.

Utredningen anger vidare att nationell ursprungsmärkning är en värdefull del i ett förtroendeskapande arbete. En ursprungsmärkning som inte är kopplad till kvalitetskrav urholkar snarare en bättre djurvälstånd, djurhälsa och säkra livsmedel. Utredaren missar även att det idag redan finns frivilliga märkningar som endast är kopplad till ursprung och andra som huvudsakligen är kvalitetskrav som omfattar både djurhälsa, djurvälstånd livsmedelssäkerhet, miljö och ursprung. Vidare har utredaren inte analyserat vilka effekter det innebär när hela livsmedelskedjans aktörer, inklusive detaljhandeln förvaltar en nationell ursprungsmärkning.

Producenterna är många och differentierade i logistik samt produktion och industriförädling. Vidare finns en bredare kundkrets som både består av offentliga institutioner, grossister på restaurang och storhushåll. Hur hanteringen ska se ut, administration och kontroll för att kvalitetssäkra såväl mervärden som bland annat består av djurvälstånd men även andra viktiga faktorer (smittskydd, djurhälsa, hållbar produktion) i en nationell ursprungsmärkning framgår inte av utredaren. Vidare finns ingen analys hur det påverkar företagen när hela livsmedelskedjan ska äga märket, i synnerhet i en konkurrenssituation som utredaren anger redan idag består av stora koncentrationer.

Märkningen per automatik medför inte att produktionen innebär ett gott djurskydd. Här har utredaren helt missat skillnaden mellan ursprungsmärkning och kvalitetsmärkning som innehåller tex. ett gott djurskydd. Inte heller skulle de mervärden som ligger inom ramen för kontrollprogrammet generera mervärden ut till konsument. Andra faktorer som antibiotikaförbrukning och kontroll av förbrukningen ingår heller inte per automatik i en ursprungsmärkning.

Kontrollprogram inom matfågel som rör beläggning i primärproduktionen är framtagna av SLU tillsammans med näring, experter och myndigheter. Justeringar och ändringar har sedan genomförts genom studier och praktisk erfarenhet som tidigare hanterades i Jordbruksverkets referensgrupp och vidare godkändes av Jordbruksverket. Svensk Fågel stödjer utredaren i sin analys att om ny praxis fungerar bör den föranleda ändringar i föreskrifterna. En praxis som har tillämpats sedan 1989 kan inte betraktas som ny och ska i så fall implementeras i gällande lagstiftning och kostnaden för administration/kontroll för detta ska inte belasta djurägaren. Förutsägbarhet ska gälla för den enskilda djurägaren och får inte baseras på kortsiktiga myndighetsbeslut och dispenser. Även om kontrollprogram är frivilliga så innebär det idag för matfågelbranschen ett obligatorium och förutsättning för att överhuvudtaget kunna bedriva kommersiell uppfödning och produktion. För djurägare måste program bygga på långsiktighet och förutsägbarhet för de företag som ansluter sig. Därför är det märkligt såsom departementet har resonerat att programmen ska vara tidsbegränsat (omprövning var 5:e år) och som det föreslås att Jordbruksverket genast ska kunna återkalla ett godkännande eller begära nödvändiga ändringar i programmet. Ett återkallande innebär orimliga konsekvenser för de företag som är anslutna till programmet och är därför inte förenligt med vad utredaren föreslår enligt ovan om förutsägbarhet och långsiktighet. Ändringar i programmet ska så som idag ske löpande och vid behov.

Som ovan angetts så föreligger ett EU-direktiv där Sverige endast implementerat valda delar och inte i sin helhet. Här måste anpassningen ske skyndsamt så att rättsläget blir tydlig och hållbart då förslag som har lämnats av departementet skapat en osäkerhet inom branschen vad gäller framtida investering och tillväxt.

4.3.5 Tillämpning av lagstiftning

Förprövningen är ingen garanti för att djurskyddet fungerar i praxis. Förprövningen får snarare ses som ett sätt att förebygga direkta felkonstruktioner. Idag är dock produktionen så pass specialiserad och i den mån då det gäller större anläggningar så är expertis tidigt inkopplade för att bygga så kostnadseffektivt som möjligt men också i beaktande av såväl djurskydd som smittskydd utöver miljöfaktorer. Att kräva förprövning vid mindre ändringar i befintliga stallar alternativt vid nybyggnation skapar snarare mer administration än möjligheter.

Vidare anser Svensk Fågel det anmärkningsvärt att det i allmänna råd till föreskrifter finns hänvisning till Lantbrukets Brandskyddskommitté (LBK), som snarare civilrättsligt reglerar byggnadstekniska specifikationer som gynnar enskilda företag som säljer viss typ av utrustning. Därmed frångås kravet på de förvaltningsrättsliga aspekterna i konsekvensutredningar, både ekonomiska men också avseende djurskydd, smittskydd och tekniska förutsättningar. Överlåtelse av byggnadstekniska specifikationer till en kommitté har resulterat i ofullständig konsekvensutredning för lantbruksföretagarna, vilket måste ingå när myndigheterna skapar/ändrar i regelverken, enligt förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

4.3.6 En sammanfattande beskrivning av förslagen på kort och lång sikt

Utredaren säger mot sig själv om djurskyddet ska sänkas till EU-nivå och samtidigt ska ursprungsmärkningen borge för högre djurskydds krav. Snarare ska väl företag alternativt branschgemensamma kvalitetskrav utvecklas som kan kopplas till högre djurskydds krav?

Enligt utredaren ska de frivilliga mer långtgående djurskyddskrav upprätthålla en nivå motsvarande minst dagens ambition. Är det då frivilligt eller i praktiken ett krav? Och hur ska dessa frivilliga krav kontrolleras och vem ska finansiera dessa mer långtgående krav – vad gäller såväl merkostnader i produktion, administration och kontroll?

4.5 Tillståndsprövning av jordbruksfastighet

Den erfarenhet som branschen har kring provningstillstånden är att de är kostsamma, tidsödande för den enskilde bonden och kan dessutom innebära mer långtgående regionala krav beroende på var i landet provningen genomförs. Det har även aviserats att framtida tillståndsprövningar ska bli än mer kostsamma och kan därmed resultera i ytterligare försämrade konkurrensvillkor jämfört med övrig produktion inom EU.

Att tillståndsplikten endast omfattar större djuranläggningar är olyckligt, när detta i praktiken innebär att enbart vissa djurslag omfattas. Miljömässig grund för detta saknas, såväl i nationell lagstiftning som på EU-nivå. I Sverige förekommer i stor utsträckning mixad produktion med både djur och grödor i interaktion på gården samt krav på spridningsareal. Kycklinguppfödningen utomlands förekommer i större utsträckning i industriell uppfödning med enbart djurproduktion på anläggningen.

Långa handläggningstider har också förekommit beroende på vilket län som produktionen har legat i. Detta innebär att den enskilde lantbrukaren kan förlora eller missa kontrakt med slakteriet/förädlingsindustrin då dessa har kunder som man måste kunna leverera till. Även den delen av produktionen utsätts för en mycket tuff marknadssituation och vid behov av råvara kommer den jordbruksanläggning som snabbast kan erhålla ett miljötillstånd leda till konkurrensfördel. Att vissa länsstyrelser dessutom kräver utredningskrav vid tillståndsärenden för vissa tekniker för att minska emissioner av tex. ammoniak utan fastställda gränsvärden innebär ytterligare fördröjning i utredningen. Det kan dessutom förekomma kompetensbrist hos myndigheten vilket innebär rättsosäkerhet samt utökade resurskrav hos den enskilde lantbrukaren. Sverige har dessutom att beakta betydligt strängare smittskyddskrav, djurskyddskrav samt verka för en god djurhälsa vilket innebär att BAT/utredningskrav för nya tekniker vid val av inventarier eller vid utredningskrav för att minska utsläppsnivåerna är mycket komplicerat.

5.2 Livsmedelsindustrins konkurrenskraft

Svensk Fågel rekommenderar framtida utredare att anlita konsulter med industriell kompetens alternativt vända sig direkt till respektive bransch så att korrekt underlag finns för framtida utredningar.

Svensk Fågel har inte samma uppfattning i analysen att svenska slakteriföretag är processmässigt kostnadseffektiva i jämförelse med Danmark och Tyskland. Rådande situation är snarare det omvända. Sannolikt har jämförelser gjorts där man inte haft en övergripande översikt hur andra länders industristrukturer ser ut. Exportandelen i Tyskland och Danmark bekräftar också att effektiviteten är större i dessa länder.

Vikten av tillgång till olika marknader är nödvändig för att kunna ta betalt för olika produkter på olika marknader och därmed att möjliggöra ökad produktion och även minska priset på produkter på hemmamarknaden. Exporten är därför en förutsättning för att kunna skapa tillväxt på hemmamarknaden. De så kallade bi-produkterna är dock inte endast viktiga för export men även nödvändig på hemmamarknaden, tex. för pet food och minknäringen. Vid branschens utredning, som genomfördes 2003, uppmärksammades att Danmark har en lönsam avsättning för slaktens biprodukter, dvs. fjädrar, blod och annat slaktavfall som kokas till minkmat. Slakterierna får en intäkt av biprodukterna. Utslaget på råvaran innebär detta ett bidrag till slakteriet på inköpt levande vikt kyckling. Efter utredningen 2003 förbättrades avsättningen och delar av de svenska bi-produkterna går idag även till Danmark. Men totalt har danskarna fortfarande en bättre avsättning av sina bi-produkter och en nedläggning av minknäringen i Sverige skulle direkt negativt påverka lönsamheten i branschen.

Kostnadseffektiviteten i slakterinäringen matfågel

År 2013 genomfördes senast en benchmarking där en konsult med kunskaper om produktionen i hela värdekedjan anlätades. I uppdraget ingick att genomföra en granskning av konkurrenskraften mellan svensk och utländsk (speciellt dansk) kycklingproduktion. Bakgrunden till denna granskning var att självförsörjningsgraden av kyckling i Sverige visat en nedåtgående trend under några års tid till ca 65 procent av den totala konsumtionen i landet. Importen kommer främst från Danmark som anses vara en

effektiv producent av kycklingkött. Av 33 godkända fjäderfä- och styckningsanläggningar i Sverige är 8 stycken medlemmar i Svensk Fågel, varav tre stycken står för 99,5 % av produktionen i landet. De tre största slakterianläggningarna ingick i granskningen.

Granskningens fokus var på produktionskedjan – dess produktivitet och enhetskostnader - områden där det uppskattades att skillnader skulle uppstå. Områden som produktsäkerhet, djuromsorg, produktkvalitet, leveranssäkerhet, marknadsföring/försäljning lämnades utanför granskningen. Granskningen omfattade de daggamla föräldradjuren, uppfödning av föräldradjur, produktion av kläckägg, kläckeriverksamhet, uppfödning av kyckling avsedd för konsumtion samt slakteriets viktiga funktioner som var jämförbara (slakt och filétering), fodertillverkning samt transporter mellan leden.

Slakteri

Slakteriets största kostnad är inköp av levande kycklingar, näst största kostnadspost är personal. Intäkterna drivs främst av bröstfilén (sett ur produktionssynvinkel). Enhetskostnaderna drivs främst av avräkningspris till uppfödare, lönenivån, linjehastighet, kycklingvikt, slaktutbytet, och bröstfiléutbytet – och dessa var med i granskningen. Gällande slakteri, så har jämförelsen gjorts med siffror från ett slakteri i Danmark. Notera att det finns två stora aktörer i Danmark med tre anläggningar varav en av anläggningarna endast förädlar, därför är inte jämförelsen som ligger i regeringens utredning rättvisande.

Anläggningarna i Sverige betalar betydligt mer för kycklingråvaran per kg, de är mindre, de utnyttjas mindre, linjehastigheten är lägre, kyckling vikterna är lägre, och filéutbyten är lägre. Den positiva faktorn för svensk del är personalkostnaderna per person, men den räcker inte för att kompensera för alla de andra faktorer som Danmark har fördel i.

Kycklingindustrin är en integrerad kedja, där allt påverkar allt. Kycklingföretagen i Sverige befinner sig i olika lägen gällande utmaningarna i de delar där det kan hanteras på företagsnivå. Gemensamma förbättringsområden finns/fanns för att bättre utnyttja kapaciteten i 1) hos kycklingarna genom effektivare foderkvot, bröstfiléutbyte och slaktvikt, 2) investeringarna i kycklinguppfödning, 3) investeringarna i slakterierna och 4) investeringarna i kläckerierna.

Det fanns betydande skillnader i produktivitet, enhetskostnader och pris *i varje led* mellan Sverige och Danmark till dansk fördel. De största skillnaderna mellan Sverige och Danmark beräknat i totala kronor fanns inom kycklinguppfödningen och slakteriverksamheten, och består av prisskillnad på byggnadskostnader, den daggamla kycklingen, foderkvot, skillnader i filéutbyte, skillnader i utnyttjandegraden av investeringarna, kycklingarna och personal (antal flockar/år, kg levandevikt levererat/m², antal skift, slaktvikt och linjehastighet), och skillnader i avräkningspris för kycklingen. Delar av dessa skillnader har ändrats/minskat efter att benchmarkingen presenterades för branschen i sin helhet och för respektive företag, t.ex. foderkvot och skillnader i filéutbytet, med hjälp av investeringar i nya maskiner, rådgivning och effektivisering i produktionen.

Livsmedelsverkets kostnad för köttkontrollen på slakterianläggningarna

Kontrollen på slakterianläggningarna har under de sista åtta åren ökat trots att arbetsuppgifterna för de officiella veterinärerna har minskat under åren. Generellt beräknas kostnaden för kontroll och provtagning ha ökat med ca 20 procent sen år 2006. Köttkontrollen hanteras idag inom Livsmedelsverket kollegialt mellan alla köttlagen - vilt, rött kött samt småskaliga (fjäderfä)anläggningar. Våra slakteriföretag (7 st) står för 99,5 procent av den totala produktionen av kyckling i branschen. Verksamheten är koncentrerad regionalt så att transporterna ska vara så korta som möjligt från/till gårdarna. Restider för de officiella veterinärerna (OV) är små då majoriteten av slakterierna ha ständig kontroll under pågående slakt, dvs. heltid och fasta placeringar för OV. Trots detta har kontrollavgiften ökat. Under de sista sex åren har kontrollkostnaden ökat med ca 20 procent. För 2015 aviseras om ytterligare ökning med 2,5 procent.

Branschen effektiviserar verksamheten och motsvarande bör även ske vad gäller köttkontrollavgiften. Kontrollavgiften bör därför differentieras och belasta var och en, istället för som det görs idag gemensamt/kollegialt. Därmed skapas incitament för att varje anläggning effektiviserar och planerar sin produktion för att minska såväl egna som myndighetens kostnader. Företagen inom Svensk Fågel är t.ex. med och finansierar kontroll och utbildning för röda köttets besiktningsassistenter som matfågelbranschen inte utnyttjar överhuvudtaget. I de organisatoriska förändringarna hos

Livsmedelsverket som initialt betyder merkostnader har dessa finansierats med kontrollavgifter som tas ut av anläggningarna. Livsmedelsverkets gemensamma OH-kostnader, GD, jurister, stödfunktioner, lokaler etc. har ökat från år 2009 till 2013 med cirka 54 procent!

Livsmedelsverket har vidare meddelat att det åligger dem att förenkla för företagen och minska företagets uppgiftslämnande genom att återanvända och samordna information som lämnats till någon statlig myndighet. Detta kommer att medföra ökade kostnader för Livsmedelsverket. I arbetet med en förändrad kontrollförfordning finns förslag på ett EU-gemensamt IT-system för att rapportera kontrollen. Det är oklart hur detta skulle kunna se ut eller vad kostnaden kan bli. Risker är att även dessa uppdrag hos myndigheten kommer att leda till ökade OH-kostnader som läggs på företagen, utan att det för den skull blir en effektivare och kvalitetsmässigt bättre och samordnad kontroll på anläggningarna.

Avgiften totalt för provtagning av rests substanser, kontaminanter och salmonellakontroll för 2014 innebär en höjning med drygt 14 procent. Det innebär att höjningen i provtagningskostnaden landar på närmare 3 miljoner kronor av de 9,2 miljoner kronor som tidigare regering avsatte för att skapa bättre konkurrenskraft hos livsmedelsföretagen/till bonden.

Subventioner och förenklingar till mycket små slakterier leder till att det startas anläggningar utan att en ordentlig marknadsanalys genomförts, vilket resulterar i att dessa oftast läggs ner efter en kort tid – enligt SLV inom ett år. Tillståndshantering belastar också SLV:s OH-kostnad som läggs på gemensamt i köttkontrollavgiften. De direkta kostnaderna vid slakterier och vilthanteringsanläggningarna upp till 1000 ton och vid övriga anläggningar är högre pga. kostnader för resor (inkl restid). Detta medför att avgiftsbidraget till Livsmedelsverkets OH-kostnader blir mindre per timme.

En jämförelse mellan kostnaderna och gränsdragning av vad som ska ligga i Livsmedelsverkets verksamhet avseende kontrollen bör utredas. Tillämpas samma principer i de övriga EU-länderna? I Sverige inkluderas även kostnaden för ledningsstaben på myndigheten – borde inte den ligga inom anslaget för myndighetens ordinarie verksamhet? I ett jämförande land som Finland finns ingen motsvarande kontrollavgift för anläggningarna utan den kostnaden finansieras i sin helhet genom allmänna medel.

Högre kassation i Sverige jämfört med Danmark – trots friskare djur i Sverige

Efter en granskning av registreringen över sjukliga förändringar i samband med slakt av kyckling från två systemanläggningar i Sverige och Danmark upptäcktes en stor diskrepans i andelen kasserade slaktkroppar. I Sverige kasserades 1,58 procent samtidigt som kassationen i Danmark låg på 0,72 procent. Skillnaden är anmärkningsvärd då båda företagen är näst intill identiska beträffande djurmaterial som processas, slaktolymer samt slaktteknik. Samtidigt finns det inga indikationer på att hälsoläget bland svenska fjäderfän är sämre än i Danmark. Båda länderna har sedan lång tid tillbaka etablerat de högsta produktionsstandarder inom det primära ledet med världens bästa hälsoläge bland djur som följd. För svensk del är dessutom användandet av antibiotika betydligt lägre jämfört med Danmark vilket borde tyda på ett bättre hälsoläge. Båda anläggningarna tar emot samma hybrider vilket möjliggör en bättre jämförelse. Aktuella skillnader granskas för närvarande av Livsmedelsverket och man har konstaterat att det finns ett stort behov av kalibrering mellan Livsmedelsverkets officiella veterinärer såväl inom landet men också mellan EU:s länder. I första led kan en sådan ske mellan exempelvis Sverige, Finland och Danmark. På årsbasis beräknades den branschgemensamma granskningen i kassaktionskostnaden mellan Sverige och Danmark innebära en merkostnad för den svenska branschen på cirka 17 000 000 kronor på årsbasis. Branschen har framfört behovet av forskning kring ämnet och cirka 3 miljoner kronor inom SLF/Matfågel har tilldelats SLU för ett forskningsprojekt med syfte att studera kassationsstatistiken.

5.3 Export

Export inom matfågelbranschen bygger på att få intäkter för delar i produktionen som inte attraherar svenska konsumenter och är en förutsättning för tillväxt.

Under de senaste åren har export av biprodukter till tredje land förbättrats, t.ex. av kycklingfötter. Tyvärr är vissa länder fortfarande inte öppna för direktexport, t.ex. Kina. Därmed tappar slakteriföretagen cirka halva priset på produkten då den istället måste säljas via Hong Kong. Även här har danskarna en bättre avsättning. Sveriges förbud mot vaccinering av fjäderfäsjukdomen Newcastle (ND) påverkar också slakteriföretagen negativt vid export till tredje land. Ett aktuellt exempel finns att hämta från sommaren

2014 då förekomst av ND i värphönsbesättningar för äggkonsumtion påverkade matfågelbranschen genom exportstopp såväl av levande daggamla kycklingar som produkter till Ryssland och Turkiet.

Kostnader för landsgodkännanden vid export

Kostnader vid landsgodkännanden för export kan leda till stora enskilda kostnader då ett fåtal eller endast ett slakteriföretag har möjligheten att ansöka om tillstånd. Detta bör ses över då kostnaden för detta, inom ett flertal länder inom EU, belastar de gemensamma resurserna. Här finns det också ett ökat behov av att placera och investera i kompetens på plats i exportmottagarländer för att öppna och underlätta handeln mellan Sverige och tredje land samt vid tillfällen då Sverige blir spärrat pga. ND och andra fjäderfäsjukdomar som indirekt påverkar branschen. Digniteten vid export av livsmedel bör ligga på motsvarande nivå som gäller för andra svenska exportvaror.

Slutligen är det viktigt att understryka att aktiviteter inom Food from Sweden inte endast ska inriktas på nischade produkter utan att man inser att även svenska konventionella produkter betraktas som nischade i utlandet och i synnerhet i tredje land, framför allt när det gäller kvaliteter som livsmedelssäkerhet och god djurhälsa med samtidigt låg förbrukning av antibiotika. Representationen i Food from Sweden bör därför också spegla de olika branscherna och framför allt att dialog sker med näringen om vilka behov som finns.

5.4 Marknadsmakt inom livsmedelskedjan

Direktförsäljning i större kommersiella besättningar som står för 99 procent av produktionen är praktiskt inte möjligt.

Regeringen bör genom Landsbygdsprogrammet skapa möjlighet för branschorganisationer att stärka kvalitetsmärkning och skapa möjlighet att utbilda såväl handeln som konsumenter i de kvalitetsaspekter som matfågelbranschen har i mervärden, tex. i form av god djurhälsa, smittskydd och djurvälstånd samt miljö och klimat.

5.5 Medvetna konsumenter

Utredaren anger att konsumenterna har problem med mångfalden bland de olika märkningar som finns. Detta är något som LRF och Svensk Dagligvaruhandeln har framfört. Tyvärr baseras det inte på någon undersökning. Märkena som anges i utredningen är dessutom inte renodlade ursprungsmärken; KRAV är en märkning som rör ekologisk uppfödning, Svensk Fågel rör endast matfågel och har krav på djurhälsa, smittskydd och djurvälstånd utöver ursprung. Svenskt Kött är en endast ett ursprungsmärke och omfattar endast kött.

Svensk Fågel har sedan ett flertal år genomfört konsumentundersökningar och delar inte problemet som anges i utredningen. De som känner till Svensk Fågel-märket förknippar den i högre grad med kvalitet, salmonellafri, uppfödd utan antibiotika och smakrik. Sju av tio uppger också att man väljer svenskt för att gynna den svenska bonden, vilket är en ökning som visar att svenska folket är mån om en levande landsbygd. En högre betalningsvilja finns även hos de som känner till märkningen.

Svenska konsumenter vill ha mer än en svensk flagga som garant för maten de köper. De vill veta varför den svenska maten är bättre och är mer medvetna idag vilket betyder att en svensk flagga räcker inte. Kvalitetsprogram för djurvälstånd med en plan för minskad antibiotikaanvändning och krav på säkrare livsmedel genom en hållbar uppfödning är grunden för den tillväxt som svensk kyckling och kalkon har nått och en förutsättning för den tillväxt branschen haft under de senaste åren.

En enkel ursprungsmärkning utkräver helt enkelt inget ansvar och består inte av några mervärden. Det är en förenklad väg att gå som snarare riskerar att urholka de svenska mervärdena. Ursprungsmärkning är för all del bra. Men det räcker inte att det enda kravet är att livsmedlet i fråga ska komma från Sverige. Det måste finnas kontroll och program för djurvälstånd, djurhälsa och smittskydd, en plan för minskad antibiotikaanvändning och krav på en hållbar uppfödning.

Inom animaliesektorn är det endast mejeribranschen som inte infört en gemensam märkning - detta kan inte ligga till grund för att skapa en nationell märkning. Den finska matfågelbranschen har framfört att den finska nationella svanen-märkning är dyr och inte effektivt inom de olika animalierna men inleddes i

anslutning till EU-medlemskapet. En djupare analys hade varit på sin plats för att se hur den finska svanen respektive den röda traktorn i Storbritannien har fungerat och uppfattas idag, såväl av producenter som av konsumenter. Den senare består för övrigt av standard på bla. djurskydd och dessutom oberoende kontroll, och tillåter både inhems och utländsk råvara med differentierad märkning av den röda traktorn.

Å ena sidan förordar utredaren en utjämning av kraven så att vi i Sverige hamnar på EU-nivå gällande djur- och smittskydd, samtidigt uppmuntrar man en ursprungsmärkning. Men en ursprungsmärkning är ingenting annat än ren nationalitet på råvaran, om produkten uppfyller samma krav som resten av EU. Att råvaror som tex. kaffe dessutom skulle kunna använda en svensk-märkning visar på en högre förvirring jämfört med konsumenter än vad befintliga märken gör idag.

Principiellt ska märkning ligga på respektive bransch att avgöra om behov finns och vilka kriterier som ska tillämpas och om det ska ske på frivillig basis utöver vad som regleras i lag angående ursprunget.

I utredningen saknas för övrigt någon analys kring konsekvenser för befintliga märken när utredaren föreslår en gemensam nationell märkning. Vidare har ingen dialog förts i denna fråga med ägare av befintliga märken vilket är anmärkningsvärt.

Offentlig upphandling

Den svenska marknaden är inte endast viktig för primärproduktionens konkurrenskraft utan för hela värdekedjan inom matfågelproduktionen, inklusive industrin.

I stödet ska ingå kriterier som ligger i paritet med svenska krav som ställs hos lantbrukaren och övriga led i produktionen. Enligt en undersökning från LRF blir upphandlande myndigheter bättre och bättre på att upphandla med kvalitet och avseende kyckling har ökningen skett av svensk råvara. Andelen svenskt skulle dock kunna öka om baskriterierna som anges hos Upphandlingsmyndigheten i större utsträckning uppfyller de svenska nivåerna och kraven som ställs på svenska lantbrukare. Vidare medel avsätts för att upphandlingsenheterna bättre kan kontrollera och följa upp kraven som har ställts.

6.1 Kunskap och innovation

Representationen i forskningsstyrda organ måste bättre utgå från nya tillväxtbranscher. Idag saknar tex. matfågelbranschen representation i Stiftelsen Lantbruksforskning. Samtidigt företräds stiftelsen av såväl branschföreningar som företag inom andra sektorer.

Särskilda industriprogram som SLU ska ta fram med organisationer inom näringen måste också omfatta matfågelindustrin, som skiljer sig från traditionell animalieindustri.

Utbildning

Ska Sverige fortsätta ligga i framkant så är det viktigt att regeringen satsar på en fjäderfäutbildning inom SLU som ska stärka den kvalitet som Sverige hittills har lyckats uppnå vad gäller god djurhälsa och säkra livsmedel. Idag finns det stora brister och i princip inga möjligheter till praktisk utbildning inom veterinärutbildningen. De teoretiska ämnena är marginaliserade - grundutbildning av obduktion och provtagning av fjäderfä samt möjlighet till att besöka anläggningar bör ingå i grundutbildningen. Branschen ökar – i det sammanhanget är behovet stort av att baskompetensen finns hos veterinärer och agronomer.

6.3 Rådgivning

Rådgivningsföretag täcker inte alla behov, i synnerhet inte inom matfågeluppfödning. Även här viktigt att beakta de särskilda behoven och för matfågelbranschen som inhämtar kompetensen från utlandet samtidigt som kunskapen kring svenska mervärden i form av djurhälsa, smittskydd och djurvälstånd inte är på samma nivå internationellt. Därför måste speciella lösningar hittas för svensk matfågelnäring. Kompetensen utvecklas olika och måste anpassas efter respektive bransch.

Avslutningsvis så vill Svensk Fågel understryka att vad som inte har kommenterats vad gäller övriga frågor i utredningen innebär att det finns inget att erinra och branschen stödjer utredarens analys och mål för framtida konkurrenskraftigt jordbruk.

Svensk Fågel tackar för att ha getts möjlighet att inkomma med synpunkter på utredningen.

Med vänliga hälsningar

Ola Göransson, ordförande,
Branschorganisationen Svensk Fågel

Maria Donis, VD